

Blansko (k. ú. Klepačov, okr. Blansko)**„U Hliníku“, parc. č. 504/1.**

Novověk. Milířiště. Sonda. Badatelský výzkum. Uložení nálezu: dočasně Archaia Brno z. ú.

Lokalizace: WGS-84: 49.3457056N, 16.6622694E

V rámci povrchového průzkumu lesů severovýchodně od Klepačova byla identifikována zvýšená koncentrace objektů interpretovaných jako milířiště. Milířiště č. 25 se nachází v nadmořské výšce 346 m a má oválný tvar o rozměrech přibližně 12,5 m (po vrstevnici) × 10 m (po spádnicí). Vzdálenost plošiny nejbližší identifikované komunikace činí 30 m. Nejbližší vodní zdroj se nachází v hlubokém údolí ve vzdálenosti 56 m od středu plošiny. Sklon svahu, do kterého bylo milířiště zahlobeno, dosahuje hodnoty 9,3°. Výzkumná sonda byla vedena přibližně ze středu uhlířské plošiny. Její šířka činila 0,5 m a délka 12 m. Pod tenkou kyprou lesní humusovou vrstvou se nacházela mocná, místy až 30 cm silná černočerná uhlíkatá vrstva. Milířiště ukončovala jasně vymezená hrana, za kterou se hromadil odpad z přípravy objektu na další výpal. Z vrstev bohatých na fragmenty uhlíků bylo odebráno reprezentativní množství vzorků, které byly dále analyzovány a datovány. Radiokarbonové datování ukázalo široký interval kalibrovaného stáří 1640–1954 AD. Nejmladší dendrochronologická data pocházejí z rozmezí let 1753–1758. Během výzkumu se nepodařilo objevit žádné movité archeologické nálezy. Doprovodný průzkum detektorem kovů v okolí milířiště rovněž neodhalil žádný artefakt, který by bylo možné klást do souvislosti s pálením dřevěného uhlí (Novák 2022; Rybníček, Kolář 2022, 29, 33–35).

Literatura

Novák, J. 2022: Milířiště u Klepačova na Blanensku – výsledky archeologické terénní prospekce. Příspěvek k metodice výzkumu jednoho druhu archeologických památek. *Vlastivědný věstník moravský* LXXIV(3–4), 205–215.

Rybníček, M., Kolář, T. 2022: Dendrochronologie. In: K. Sklenář a kol.: *Život v lesích. Kritický katalog k výstavě Život v lesích*. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 28–29, 33–35.

Summary

The samples of charcoal were taken during the test pitting of the charcoal kiln located in the cadastral area of Klepačov (Blansko District). The charcoal samples were dated to the period of 1640–1954; the youngest dendrochronological data ranges between 1753–1758.

Jakub Novák

Brno (k. ú. Ivanovice, okr. Brno-město)**„Ul. Černohorská“, parc. č. 965/169, 965/269, 965/163.**

Novověk. Komunikace, zákop. Náhodný zásah/nález. Záchraný výzkum. Uložení nálezu: Ústav archeologické památkové péče Brno, v. v. i.

Lokalizace: WGS-84: 49.26401216, 16.572880462

Při příležitosti výstavby objektu Ivanovice – OC Kaskády budované severně od obchodního centra Bauhaus (Řečkovická 555/3) byl při zemních pracích zachycen pozůstatek menšího pěchotního obranného okopu s pozůstatky vydržené podlahy. Byl také dokumentován řez zaniklou úvozovou cestou, která kopíruje průběh parcely č. 965/169.

Literatura

Neuveдено.

Summary

A remnant of a smaller defensive foxhole and a cross-section of the defunct hollow way were identified in the cadastral area of Ivanovice (Brno-City District).

Petr Kos

Brno (k. ú. Město Brno, okr. Brno-město)**Moravské náměstí, parc. č. 802/1, 802/2.**

Vrcholný středověk – novověk. Město. Jiná evidence.

Záchraný výzkum. Uložení nálezu: dočasně Archaia Brno z. ú.

Lokalizace: WGS-84: 49.1991217N, 16.6066386E

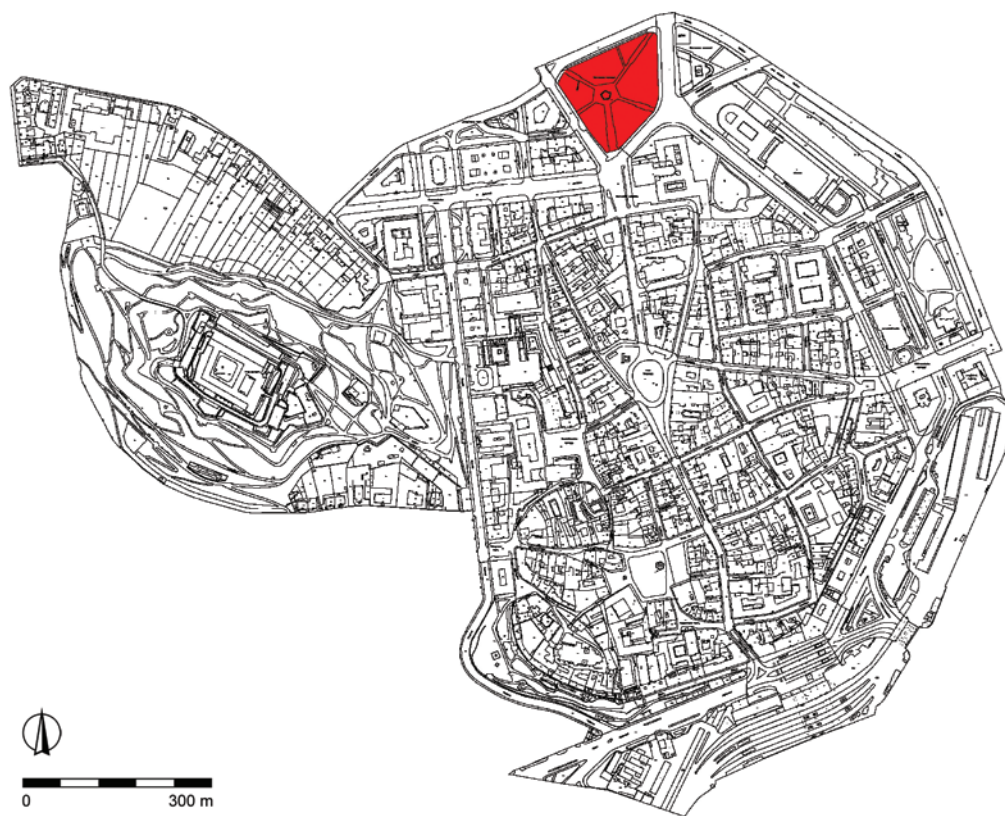
Archeologický výzkum byl realizován v souvislosti se stavbou „Revitalizace veřejného parku na Moravském náměstí“ (obr. 2). Část archeologických prací zajistila společnost Archaia Brno z. ú. na základě „Dohody o poskytnutí subdodávky na provedení záchraného archeologického výzkumu“, kterou uzavřela s Muzeem města Brna. Předmětem její činnosti byl odborný dohled nad zemními pracemi stavby a dokumentace přítomných archeologických situací (akce č. A17/2022). Vyklizení suterénních prostor zbouraného Německého domu zajistilo po archeologické stránce Muzeum města Brna. Terénní část výzkumu se realizovala ve dnech 8. 3. – 24. 5. 2022 v součinnosti s postupem stavebních prací.

Plocha revitalizovaného parku se nachází v nedalekém sousedství historického jádra města. Od počátků Brna ve 13. století byla zapojena do sídelní struktury, která vznikla v jeho okolí. Tvořila ji předměstí, jež spadala pod jurisdikci města a vůči městu byla zpoplatněna daněmi, a několik dalších osad a sídel, které měly rozličný status. S výstavbou bastionového opevnění města ve 2. polovině 17. a 1. polovině 18. století se prostor stal součástí fortifikačního pásma. V severní části parku byl v letech 1888–1891 postaven Německý dům, který tvořil spolkové a kulturní středisko německých brněnských občanů. Zbořen byl v roce 1945.

Archeologický výzkum ověřil skutečnost, že jižní část parku na Moravském náměstí byla zřízena na zásypech příkopu barokního opevnění. V malém segmentu se podařilo upřesnit průběh jeho kontreskarpy (obr. 3). Původní skladba podloží je zachována pouze v jeho předpolí. Dokumentována zde byla sekvence vrstev geologického podloží do hloubky 6 m (215,60 m n. m.). Svrchní část je tvořena půdním horizontem (ornicí), který dosedá na sprašovou návěj, jejíž mocnost činí 4 m. Pod ní byly zaregistrovány uložení, které je možné označit za pohřbený půdní horizont.

Jednoznačné doklady přítomnosti lidí v období pravěku nebyly zaznamenány. Všechny dokumentované situace náležejí do období vzniku a následného vývoje města. Na ornici se nacházela vrstva, kterou můžeme pokládat za výsledek zemědělského užívání místa. Ve východní části parku byly dokumentovány objekty, z nichž dva je možné považovat za části pyrotechnologických zařízení. Lze je spojit s osídlením Nové ulice. Nemusely být ovšem vázány bezprostředně na zástavbu, mohly být součástí určitého výrobního areálu v jeho zázemí.

V severozápadní části parku byl zachycen segment zřejmě rozsáhlého hliníku na těžbu sprašové hlíny. V této souvislosti si musíme připomenout existenci cihelny při severním konci Hartlůvky (prostor někdejšího Zemského domu, dnes sídlo

Obr. 2. Brno, Moravské náměstí. Červeně vyznačena plocha staveniště. Archaia Brno z. ú.

Fig. 2. Brno, Moravian Square. Construction site is marked in red. Archaia Brno.

Obr. 3. Brno, Moravské náměstí. Výkop ve východní části parku, kde je patrné vyzdění kontreskarpy příkopu bastionového opevnění. Foto Archaia Brno z. ú.

Fig. 3. Brno, Moravian Square. Excavation area in the eastern part of the park shows the ditch counterscarp wall in the bastion fortification. Photo by Archaia Brno.

Obr. 4. Brno, Moravské náměstí. Relikty Německého domu. Foto Archaia Brno z. ú.

Fig. 4. Brno, Moravian Square. Relics of the German House. Photo by Archaia Brno.

Moravského zemského archivu), která zanikla před rokem 1540 (Anton, Holub 2020, 52–55). Hliník samozřejmě nemusel sloužit jejímu provozu, mohl naplňovat jiné potřeby. Další hliník zřejmě představuje jáma dokumentovaná ve východní části parku.

Přítomné souvrství antropogenního původu v severní polovině parku lze rozdělit na tři základní složky. Dolní partii je možné spojovat s budováním vnějšího pásma bastionového opevnění z 1. poloviny 18. století. Následovaly úpravy terénu spojené s jeho rušením a výstavbou Německého domu v 19. století. Nejmladší uložení pak souvisí s jeho demolicí v roce 1945 a mladšími úpravami parku. Relikty Německého domu byly zachyceny v několika výkopech (obr. 4; Zůbek 2022).

Literatura

Anton, O., Holub, P. 2020: 99 brněnských cihelen. Historický vývoj stavebních materiálů z pálené hlíny a jejich výroby na území města Brna. Brno: Vysoké učení technické v Brně.

Zůbek, A. 2022: Nálezová zpráva o provedení záchranného archeologického výzkumu při stavbě „Revitalizace veřejného parku na Moravském náměstí“. Rkp. nálezové zprávy, č. akce A17/2022.

Uloženo: archiv Archaia Brno z. ú.

Summary

Traces of occupation evidencing the development of the settlement structure since the town foundation were uncovered during an archaeological excavation at Moravian Square (Město Brno cadastral area, Brno-City District; Fig. 2). The settlement

areas are expected to be located along the roads leading from the city (today's Lidická Street, Žerotínovo Square and Joštova Street). It is possible to associate the features documented in the eastern part of the park with settlement activities of Nová Street (Fig. 3). We assume that the park used to serve as a utility area for the surrounding settlement units. The agricultural use of this space is considered as well; however, the pits for loess exploitation were also documented here. In several features, the relics of the German House were recorded (Fig. 4).

Antonín Zůbek

Brno (k. ú. Město Brno, okr. Brno-město)
Ul. Solniční, Besední, Česká, Husova, Komenského náměstí, ul. Opletalova, Údolní, parc. č. 566, 575/1, 584, 588, 592, 596/1, 621, 769.

Vrcholný středověk – novověk. Město. Jiná evidence.
 Záchraný výzkum. Uložení nálezu: dočasně Archaia Brno z. ú.

Lokalizace: WGS-84: 49.1968150N, 16.6056544E

V roce 2022 bylo ukončeno zpracování výsledků záchraného archeologického výzkumu, který byl realizován v souvislosti se stavbou „Brno, Solniční I, Česká II, Opletalova – rekonstrukce kanalizace a vodovodu“. Jeho provedení zajistila společnost Archaia Brno z. ú. (akce č. A86/2019), terénní část výzkumu se uskutečnila v období 23. 10. 2019 – 21. 5. 2021.

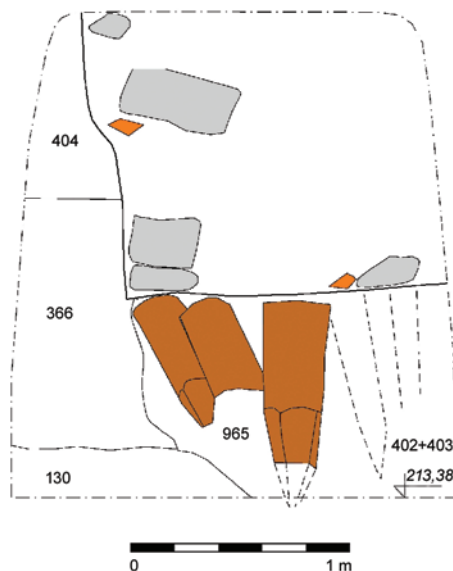
Stavební práce spojené s rekonstrukcí kanalizace a vodovodu se dotkly poměrně rozsáhlého prostoru mezi Komenského náměstím na západě a Moravským náměstím na východě. Rekonstruovány byly úseky na ulicích Česká, Opletalova a Solniční (obr. 5).

Archeologický výzkum ověřil podmínky ve skladbě geologického podloží od jeho svrchní partie, tvořené holocenním půdním horizontem (ornicí), až po úroveň, kterou zastupoval terciérní jíl – tégl. Těto problematice se však výzkum věnoval spíše jen okrajově. Systematicky byly sledovány pouze úrovně povrchu podloží za účelem rekonstrukce původního georeliéfu předměstního území v době založení města ve 13. století. Povrch půdního horizontu klesal od křižovatky Solniční a České ulice směrem k západu. V prostoru křižovatky Besední a Solniční ulice a Komenského náměstí překrýval sprašové podloží sediment, který odpovídá půdnímu horizontu, má však odlišný charakter a parametry. Jeho výrazná mocnost by mohla svědčit

Obr. 5. Brno, ulice Česká, Solniční, Opletalova, Komenského náměstí. Šedě vyznačena plocha staveniště. Archaia Brno z. ú.

Fig. 5. Brno, Česká, Solniční and Opletalova streets, Komenský Square. Excavation site is marked in grey. Archaia Brno.

Obr. 6. Brno, ulice Solniční. Profil v razbě před domem č. 15, kde je patrné zdivo tzv. Weisser Pulver Thurm (959) založené na dřevěných pilotách (965). Archaia Brno z. ú.

Fig. 6. Brno, Solniční Street. The cross-section in front of House No. 15 shows the masonry of the Weisser Pulver Thurm (959) built on wooden piles (965). Archaia Brno.

o tom, že jde o výplň terénní deprese v povrchu sprašového podloží. Stejný sediment byl přítomen také v západní partii staveniště Janáčkova kulturního centra mezi Besední a Veselou ulicí.

Přínos archeologického výzkumu byl zásadní pro poznání historie daného území od počátků města do současnosti. Lze prohlásit, že pro nejstarší období jsou typickým projevem velké jámy, zřejmě hlíníky na těžbu sprašové hlíny. V souběhu či v krátké následnosti docházelo k budování opevnění. S výstavbou jeho zděných prvků pravděpodobně souvisí zachycené relikty dvou pecí na pálení vápna.

Vzhledem k tomu, že velká část sledovaného prostoru se stala součástí městského fortifikačního pásma, přinesl výzkum důležité poznatky právě k tématu opevnění města. Dokumentovány byly především relikty objektů středověkého opevnění. Podarilo se získat další informace k hradbě a dvěma věžím, prostoru parkánu, hradebnímu příkopu, Veselé bráně, jejímu barbakánu s příkopem a baště vsazené do parkánové hrady (tzv. Weisser Pulver Thurm; obr. 6). Relikty novověkého opevnění představovaly především segmenty bastionového pásu v západní části staveniště. Zachyceny byly konstrukce mostů přes hradební příkop a příkop barbakánu (obr. 7).